

Till
Kulturdepartementet
103 33 Stockholm

YTTRANDE ÖVER BETÄNKANDE AV KULTURPOLITISKA UTREDNINGEN SOU 2018:23 KONSTNÄR - OAVSETT VILLKOR?

Teatercentrum är en centrumbildning med verksamhetsstöd från Kulturrådet, regionala anslag från Västra Götalandsregionen, Kultur Skåne, Norrbottens läns landsting, Region Västerbotten, Jämtlands läns landsting, Västernorrland läns landsting, Region Östergötland och Västmanlands läns landsting, samt projektstöd från kommuner och vissa fonder.

Teatercentrum är de fria teaternas samarbets-, intresse och informationsorganisation, en ideell förening som organiserar de fria professionella teaternas. Med fri teater menar vi yrkesmässigt bedriven teaterverksamhet som är sin egen huvudman.

Teatercentrum förmedlar och synliggör den fria teaterkonsten, skapar exponeringsmöjligheter för medlemmarna, mötesplatser för producenter och arrangörer och stärker teaternas som arbetsgivare.

Teatercentrum

- förmedlar, marknadsför och synliggör sina medlemsteatrar.
- driver kulturpolitiska frågor och verkar för att medlemsteaternas ekonomiska förutsättningar förbättras.
- arbetar med avtals- och arbetsgivarfrågor samt stärker sina medlemsteatrar inom området.
- utvecklar fri teaterkonst genom möten och kompetenshöjning.

Verksamheten har en så gott som heltäckande nationell räckvidd med kansli i fyra regioner.

De fria teaternas verksamheter engagerar årligen ett stort antal personer i anställningar och uppdrag. Bland Teatercentrums medlemmarna finns allt mellan enmansteatrar och teatrar med uppåt 50 personer engagerade under ett spelår. Enligt uppgifter från våra medlemmar, 94 fria teatrar (aug 2017), var sammanlagt 1 516 personer verksamma vid teaternas 2016, fördelat på 989 anställda respektive 527 uppdragstagare, i varierande grad från enstaka uppdrag till tillsvidareanställningar och inom skilda yrkesområden, såväl konstnärliga som tekniska, hantverksmässiga, administrativa, information, marknadsföring och försäljning, pedagogik, service m.fl.

De fria teaternas är viktiga aktörer för de demokratiska förutsättningarna för varje medborgare att få ta del av professionell teaterkonst och skapar försörjningsmöjligheter för många scenkonströrer.. Teatercentrum organiserar ett drygt 90-tal fria teatrar som verkar överallt i hela Sverige och ger barn, unga och vuxna tillgång till teaterupplevelser och närhet till ett levande kulturliv. Merparten av Teatercentrums medlemmar turnerar med föreställningar i hela landet. Många medlemmar håller också egna scener där de, förutom att presentera sin egen repertoar för den lokala publiken, också upplåter scenen för andra fria teatrar att nå publik på många platser i landet.

Under ett år ger våra medlemmar drygt 12 000 föreställningar, med stor geografisk spridning, för en publik på drygt 800 000 personer.

Teatercentrums yttrandet baseras på god branschkunskap i styrelsen, genom våra medlemmar och verksamhetsledare i fyra regioner.

BILAGA: Upprop för den fria scenkonsten, Teatercentrum, Danscentrum och Teaterförbundet för scen och film

Teatercentrum

Hornsgatan 103
117 28 Stockholm
+46 (0) 707 - 17 87 30
kansli@teatercentrum.se

www.teatercentrum.se
Org nr: 80 20 04 - 5525
Plusgiro: 55 04 05 - 5
Bankgiro: 5783 - 0994

Teatercentrum/Södra Regionen

Bergsgatan 29
214 22 Malmö
+46 (0) 40 - 12 46 06
sodra@teatercentrum.se

Teatercentrum/Västra Regionen

Järmtorget 7
413 04 Göteborg
+46 (0) 736 - 84 51 08
vastra@teatercentrum.se

Teatercentrum/Östra Regionen

Hornsgatan 103
117 28 Stockholm
+46 (0) 707 - 42 65 60
ostra@teatercentrum.se

Teatercentrum/Norra Regionen

Storgatan 93
903 33 Umeå
+46 (0) 702 - 82 65 60
norra@teatercentrum.se

SAMMANFATTNING

Teatercentrum är positiv till det föreslagna tillskottet till konstnärspolitiken och dess användning i stora drag, med några få reservationer som framgår av våra kommentarer till respektive avsnitt, men **saknar en fördjupad diskussion om hur omfördelningen ska göras för finansieringen**. Utredningen föreslår ett tillskott på 225 miljoner kronor men pekar endast ut det kvarvarande fonogramstödet som förslag till omfördelning, vars dryga 8 miljoner (2017) **lämnar det mesta av förslagets effekter på andra anslag utanför analysen**.

Teatercentrum vill framhålla att **systemet är underfinansierat**, nya pengar kommer att kunna ge stora och omedelbara effekter. Utredningens bedömning att ramen för stipendier och bidrag behöver ökas är angelägen och mycket viktig. En mer långsiktigt uttalad finansiering skulle stärka konstnärspolitiken och flera insatser som förbättrar konstnärernas förutsättningar har kopplingar till andra politikområden. **Ett samlat grepp över flera politikområden skulle kunna lyfta konstnärspolitikens och kulturpolitikens målpåfyllelse radikalt**.

Utredningen ger en utförlig och relevant beskrivning av konstnärernas och konstnärspolitikens plats i samhället över tid, konstnärernas bakgrund, utbildning och inkomster och nuvarande insatser för konstnärerna. Kulturpolitiken skrivs in i samhällsutvecklingen och både korrespondens och diskrepans mellan visioner och realpolitik presenteras.

Analysen av konstnärsbegreppet i kapitel 4 ger en förståelse för begreppets innehåll och användning inom olika områden och sammanhang. Vi vill dock uppmärksamma att Kulturrådet kräver att sökande ska "bedriva professionell verksamhet", apropå utredningens påstående att begreppet professionell inte förekommer som kriterium någonstans i nuvarande konstnärspolitiska bidragssystem (ang. 9.2.2, s.353).

Från summeringen av kapitel 5 vill vi lyfta utredningens notering om att det behövs större förståelse för konstens värde i samhällets beslutsprocesser. "Kultur och konst inte är ett särintresse, utan områden som är djupt integrerade i samhällslivet." (5.10, s.117).

Teatercentrum sätter stort värde på att utredningen identifierat centrumbildningarnas funktion och betydelse för de fria professionella konstnärerna. Centrumbildningarna organiserar tillsammans runt 10 000 professionella kulturskapare, är en demokratisk resurs för kulturförmedling till hela samhället, verkar för en stark infrastruktur för jämlik tillgång till professionell kultur, fortbildar och förmedlar arbetskraft till framtidens arbetsmarknad, utvecklar nya arenor och nya arbetstillfällen, driver kraftfulla och innovativa kulturprojekt i samverkan med offentlig och privat sektor, arbetar för utveckling av kulturella och kreativa näringar. **Den konstnärspecifika yrkeskompetensen är kärnan** i verksamheten för respektive centrumbildning. Det är därför olyckligt, och kan uppfattas som något missvisande, att utredningen använder uttrycket "eldsjälar" i beskrivningen att centrumbildningarna "leds och drivs av många engagerade och kunniga eldsjälar" (8.8.2, s.324).

Utredningen pekar på att det offentliga har en "viktig roll för konstnärerna genom de arbetstillfällen som finns på scenkonstinstitutionerna" (9.4.1, s.371). Teatercentrum vill komplettera med att **det offentliga också har en viktig roll för ett stort antal arbetstillfällen inom den fria scenkonsten**.

Fleråriga verksamhetsstöd för fri scenkonst bör vara grunden med projektbidrag som ett komplement. Att kunna planera verksamhet över längre tidsperioder är centralt för all professionell konstnärlig utveckling.

9. UTREDNINGENS BEDÖMNINGAR OCH FÖRSLAG

9.2.1. MOTIV OCH INRIKTNING

Teatercentrum stödjer utredningens förslag till motiv och inriktning för konstnärspolitiken och de bedömningar som utredningen gör. Konstnar har en central roll i ett demokratiskt och öppet samhälle. Konstnärers möjlighet att försörja sig på sin konstnärliga verksamhet är avgörande både för konstnärlig frihet, utveckling och tillgänglighet i hela landet. En konstnärspolitik behövs som stärker de ekonomiska förutsättningar för goda produktions- och försörjningsvillkor, främjar efterfrågan och förmedlingen mellan konst och publik och utkräver att konstnärernas villkor beaktas på flera politikområden.

Vi instämmer i utredningens betoning av konstens egenvärde och principen om armlängds avstånd som en grundförutsättning för konstnärspolitiken och att detta inte står i motsats till att självständig konst och kultur kan verka inom andra politikområden och tillföra viktiga värden i förändringsprocesser i samhället och stärka individens välbefinnande, hälsa och livskvalitet.

9.2.2. KONSTNÄRSBEGREPPET

Teatercentrum stödjer utredningens förslag till ett öppet konstnärskoncept som inbegriper alla kända och ännu okända uttryck för konstnärlighet.

Begreppet professionell konstnär bör användas i relation till konstnärlig verksamhet som ger individen möjlighet till försörjning.

Vi vill uppmärksamma att utredningens notering att "det inte någonstans i de nuvarande konstnärspolitiska bidragssystemet används ordet professionell som kriterium för vem som har rätt till stöd eller ersättning." (sid.353) inte stämmer om det statliga stödet till fri scenkonst ska räknas till de konstnärspolitiska bidragen. Kulturrådet anger uttryckligen att sökande ska "bedriva professionell verksamhet" samt efterfrågar om sökande tillämpar gällande kollektivavtal.

9.2.3 ÅTGÄRDER FÖR ATT STÄRKA KONSTNÄRERNAS PROFESSIONELLA ARBETE

Teatercentrum stödjer utredningens bedömning att konstnärspolitiken bör förstärkas med angiven inriktning, med tillägget att på scenkonstområdet utgör också fria teatrar, koreografer och konstellationer på dansområdet en viktig del av konstnärernas arbetsmarknad och bör på samma sätt som kulturinstitutionerna ses som en integrerad del av konstnärspolitiken.

9.2.4 MÅLUPPFYLLELSE

Teatercentrum instämmer i utredningens bedömning att en relevant konstnärspolitik bidrar till att de kulturpolitiska målen kan uppnås och att nuvarande stödordningar i grunden kan fungera bra om den ekonomiska ramen ökas. För den fria scenkonsten bör fleråriga verksamhetsstöd vara grunden, med projektbidrag som ett komplement. Att kunna planera verksamhet över längre tidsperioder är centralt för all professionell konstnärlig utveckling. (Upprop för den fria scenkonsten, bilaga)

Det statliga anslaget är en viktig grund för den fria professionella konsten, som utgör en vital del av kulturlivet i Sverige och bidrar till ett dynamiskt, högljudd och varierat utbud.

Den fria konsten samspelar både med den institutionella och den kommersiella konsten och utgör en kraft för förnyelse och utveckling av hela kulturlivet och samhället i stort. För att det ska vara möjligt krävs resurser och långsiktig planering.

För den fria scenkonsten råder sedan länge en kraftig underfinansiering och årlig urholkning i avsaknad av årliga uppräknings samtidigt som teaterföreningar och andra arrangörer runt om i landet har allt mindre medel till inköp av scenkonstföreställningar.

9.3.1 ALLMÄNT OM BILDNINGSSYSTEMET

Teatercentrum delar utredningens bedömning om de konstnärliga utbildningarna och ser behovet av insatser för möjligheter till **fortbildning som särskilt viktigt för den fria scenkonsten**. För fria teatrar är som regel verksamhetsbudgeten hårt bunden till aktuella produktioner och såväl ekonomiskt som tidsmässigt utrymme saknas till kontinuerlig kompetensutveckling för anställda under kontraktstiden.

9.3.2 KONSTNÄRLIGA HÖGSKOLORNAS SATSNING MOT SNEDREKRYTERING

9.3.3 KULTURSKOLANS ANSVAR

9.3.4 TILLGÄNGLIGHET TILL KONSTNÄRLIGA UTBILDNINGAR

Teatercentrum delar utredningens bedömning att snedrekryteringen till konstnärliga högskolor är bekymmersam och att bristande tillgänglighet är en del av problematiken.

På scenkonstområdet påverkar utbildningarnas snedrekrytering i vilken mån fria teatrar och institutioner har möjlighet att bredda sin rekrytering av konstnärlig personal.

Vi förordar att det föreslagna uppdraget till Universitetskanslerämbetet, att utvärdera utbildningarnas arbete för breddad rekrytering, bör innehålla en **översyn av strukturer och möjligheter för ökad samverkan med de professionellt verksamma som i sitt konstnärliga arbete möter en barn- och/eller ungdomspublik**, där intresse för och identifikation med ett konstnärligt yrke kan få möjlighet att grundas.

Det är Teatercentrums uppfattning att **samverkan med professionellt verksamma konstnärer** är väsentlig för att säkerställa kvalitet, relevans och långsiktighet vid eventuella utbildningsaktiviteter utanför universitet och högskolor, i utvecklingsarbetet för en tillgänglig och jämlik kulturskola.

9.3.5 KONSTNÄRLIGA PRODUKTIONSHUS FÖR UNGDOMAR

Teatercentrum är kritisk till utredningens förslag att införa ett nytt statsbidrag för konstnärliga produktionshus för ungdomar. Att lägga pengar på att skapa helt nya organisationer är ett ineffektivt sätt att använda kulturbudgetens begränsade medel.

Vi förordar att resurser för att stimulera ungdomar till konstnärligt arbete satsas inom befintliga strukturer. Vi ser fler alternativa satsningar som skulle ha större förutsättningar att sänka trösklarna till konstnärligt arbete för ungdomar, t.ex:

- ökade resurser för mer professionell kultur i skolan, förskola och gymnasium
- gör estetiska ämnen obligatoriska på gymnasiet igen
- ökade resurser för samarbeten mellan fritidsverksamheter och professionella konstnärer, fria teatrar med egen scen etc.
- ett vidgat uppdrag till kulturskolan att tillhandahålla resurser för ungdomars konstnärliga produktion
- ersättning till professionella konstnärer för mentorsstöd till deltagare vid kulturskola och fritidsverksamheter
- ökat stöd till unga arrangörer

9.3.6 FORTBILDNING FÖR KONSTNÄRER

Teatercentrum delar utredningens bedömning att ökad tillgång till fortbildning i hela landet och livslångt lärande stärker yrkesmässig utveckling och konstnärernas förutsättningar att leva på sitt konstnärliga arbete. För yrkesverksamma fria aktörer är **möjligheten till försörjning under fortbildning** en väsentlig aspekt av tillgängligheten.

En satsning på ökad tillgång till fortbildning bör inkludera möjlighet till ekonomiska ersättning under utbildningstiden. Förbättrade produktionsvillkor skulle ge de fria teatrarna möjlighet att erbjuda längre anställningsperioder med fortbildning under produktionsprocessen.

Vi instämmer med utredningen att det vid sidan om högskolorna finns flera viktiga aktörer som arbetar för konstnärernas tillgång till kompetensutveckling. Teatercentrum initierar och arrangerar

återkommande olika utbildningstillfällen för de olika yrkesgrupper som finns på teatrarna. Vi strävar efter samarbete och samordning med andra aktörer för att uppnå önskad kvalitet, ett brett deltagande och effektivt utnyttjande av begränsade resurser.

På scenkonstområdet efterlyses en kontinuitet i erbjudna utbildningstillfällen för att förbättra förutsättningarna för framförhållning och öka möjligheterna för fler att delta över tid.

9.4 STÄRKT ARBETSMARKNAD FÖR KONSTNÄRER

9.4.1 ALLMÄNT OM ARBETSMARKNADEN FÖR KONSTNÄRER

Teatercentrum instämmer i utredningens bedömning att staten bör vidta åtgärder som stärker konstnärernas ställning på arbetsmarknaden och förbättrar länkarna till arbetsmarknaden. Det är vår uppfattning att utredningens analys av läget på kulturarbetsmarknaden och påverkansfaktorer är relevant och överensstämmer väl med Teatercentrums omvärldsbild.

Där utredningen pekar på att det offentliga har en "viktig roll för konstnärerna genom de arbetstillfällen som finns på scenkonstinstitutionerna" (s.371) **vill vi lyfta fram att det offentliga också har en viktig roll för ett stort antal arbetstillfällen inom den fria scenkonsten.** Ökade eller minskade anslag till fria teatrar, koreografer och konstellationer på dansområdet ger ofta direkt utslag på antalet anställda och/eller antalet personer med konstnärliga uppdrag. Ökade eller minskade anslag till teaterföreningar, andra arrangörer och/eller pengar för kultur i skolan ger utslag på kontraktperiodens längd.

9.4.2 DIGITALISERINGENS PÅVERKAN PÅ KONSTNÄRERNAS YRKESUTÖVNING

Teatercentrum är positiv till en samlad strategi för den offentligt finansierade kulturen förutsatt att strategin omfattar alla delar av den offentligt finansierade kulturen och inkluderar det fria professionella kulturområdet.

En strategi för digitalisering av scenkonst behöver **beakta kostnader för de resurser som krävs för att producera avfilmade föreställningar av hög kvalitet**, såväl vad gäller teknik, tidsåtgång med full ensemble, avgift för distributionsplattform och rättighetsersättningar, samt hur en **upphovsrättslig ersättningsmodell** kan utformas för att vara legitim för båda parter. Avsaknaden av fungerande avtal för upphovsrättsliga ersättning för digitalisering av konstnärliga verk bromsar utvecklingen på området idag. Se även 9.6.4.

Med en bra strategi och säkrad grundfinansiering kan en etablering av den fria professionella scenkonsten på den digitala scenen öka försörjningsmöjligheterna för scenkonstnärer.

Digitaliseringen kan medföra längre liv för en föreställning, nya marknadsföringsmöjligheter och försäljningsmöjligheter, interaktiva publikmöten och därmed utökad publikarbete, stärkt varumärke, ett större publikintresse för producenternas föreställningar på scen och totalt sett större publik och nya målgrupper. Dessutom skapas ett arkivmaterial för den fria scenkonsten. Med översättning och textning främjas tillgängligheten för personer med svenska som andraspråk och internationell spridning.

9.4.3 UPPDRAG OM KULTURELLA OCH KREATIVA NÄRINGAR

Teatercentrum stödjer utredningens förslag att Tillväxtverket får i uppdrag att fortsatt utveckla analyser och strategier för att stärka kulturella och kreativa näringar." Fri professionell konst verkar i ett gränssnitt mellan grundforskning och produktutveckling har både direkt och indirekt påverkan på kulturella och kreativa näringar.

9.4.4 SVENSKA PROJEKT I EU:S RAMPROGRAM

Den fria professionella konstnärerna, fria teatrar, koreografer och konstellationer på dansområdet saknar överlag de nödvändiga ekonomiska, organisatoriska och tidsmässiga resurserna för att möta de extremt omfattande kraven i Creative Europe-programmet. Det är en kostsam och osäker investeringen i tid och kompetens som krävs för att fullfölja en ansökan med stor risk att sökt bidrag inte beviljas.

För att öka små aktörers deltagande i internationella samarbetsprojekt inom EU:s ramprogram behövs bättre förutsättningar till **finansiering av förarbete och ansökningsförfarandet samt säkrad nationell medfinansiering.**

9.4.7 KONSTENS BEHOV AV MELLANHÄNDER

Teatercentrum stödjer utredningens förslag till ökat anslag till centrumbildningarna för "arbetsförmedling samt kompetensutveckling av sina medlemmar".

Ett stärkt stöd till centrumbildningarna stärker arbetsfrämjande och kompetenshöjande insatser för konstnärer verksamma på det fria professionella kulturområdet.

Centrumbildningarna organiserar runt 10 000 professionella kulturskapare, är en demokratisk resurs för kulturförmedling till hela samhället, verkar för en stark infrastruktur för jämlik tillgång till professionell kultur, fortbildar och förmedlar arbetskraft till framtidens arbetsmarknad, utvecklar nya arenor och nya arbetstillfällen, driver kraftfulla och innovativa kulturprojekt i samverkan med offentlig och privat sektor, arbetar för utveckling av kulturella och kreativa näringar.

Teatercentrums hela verksamhet syftar till att skapa bättre förutsättningar för våra medlemmar att utöva fri professionell teaterkonst lokalt, regionalt, nationellt och internationellt. **Förmedling, marknadsföring och synliggörande** av våra medlemmar och deras verksamheter står i fokus i Teatercentrums verksamhet, för att stärka medlemmarnas möjligheter till fler uppdrag och nya beställare.

Teatercentrums organisation med **verksamhet i hela landet** har stor betydelse i fråga om arrangörskontakter, samarbeten, marknadsföring etc, och medför att intresset för Teatercentrum växer. Vi ser det som ett bevis på att verksamheten är i samklang med behov och intressen så väl bland yrkesverksamma inom det fria teaterområdet, som övriga intressenter.

Vi skapar exponeringsmöjligheter, mötesplatser för producenter och arrangörer och synliggör den fria teaterkonsten genom representation och information. Vi synliggör och marknadsför fri teater genom en mängd olika kanaler och aktiviteter såsom utbudsdagar, festivaler, arrangörsträffar, presentationer, hemsida, informationsmaterial, nyhetsbrev, utbudsdagar, seminarier, konferenser och nätverk. Vi utvecklar metoder för digital spridning och distribution av fri teater, synlighet i det offentliga rummet, kopplingar mellan professionell teater och barn och ungas eget skapande m.m.

Vi utvecklar organisationen, våra metoder och samarbeten med andra centrumbildningar för bästa möjliga resursanvändning. Med stöd från Kultur Skåne driver Teatercentrum Södra, i samarbete med Danscentrum Syd och Riksteatern Skåne, **Resurscentrum för scenkonst.** Det stora nätverk och den gemensamma ingång till våra samlade resurser som öppnas tack vare samarbetet mellan organisationerna har lett till många positiva effekter. Intresset för och tillgängligheten till organisationernas innehåll har ökat och de gemensamma resurserna utnyttjas i allt högre utsträckning. Inom ramen för Resurscentrum kan vi skapa gemensamma aktiviteter som dels stärker producenterna och dels utgör förbättringar för förmedling, information och spridning.

Med erfarenheter från Resurscentrum i Södra regionen vill Teatercentrums arbeta för en utveckling av resurscentrum i alla regioner, anpassat efter lokala och regionala behov och förutsättningar.

Teatercentrum och Danscentrum spelar också en särskild roll för det fria fältet, som arbetsgivarpart i kollektivavtal med Teaterförbundet som har avgörande betydelse för hela det fria scenkonstområdet.

För de konstnärer som får sin försörjning av anställning vid fria teatrar och/eller inom den fria danskonsten regleras ersättningsnivåer och arbetsförhållande, arbetsmarknadsförsäkringar och tjänstepension, i de kollektivavtal som tecknas mellan Teaterförbundet och Teatercentrum, som arbetsgivarpart för fria teatrar, respektive Danscentrum, som arbetsgivarpart för arbetsgivare inom den fria danskonsten.

9.5 KONST I HELA LANDET

9.5.1 KONSTENS BETYDELSE I SAMHÄLLET

Teatercentrum delar utredningens bedömning av kulturen och konstens betydelse för utveckling och sammanhållning av landet.

Det svenska samhället står idag inför utmaningar där en oberoende kultursektor är en förutsättning för en fungerande demokrati. **Det fria kulturlivet erbjuder arenor och forum för djupare förståelse och reflektioner som har en enorm kraft att påverka människor i en solidarisk riktning.**

9.5.2 KONSTNÄRERNAS FÖRUTSÄTTNINGAR ATT VERKA I REGIONERNA

Teatercentrum delar utredningens bedömning att regionala och lokala marknader behöver stärkas.

Den fria konsten utgör en vital del av kulturlivet i Sverige och bidrar till ett dynamiskt, högklassigt och varierat utbud och har med sin förankring och rörlighet goda förutsättningar att finnas tillgänglig i hela landet. Denna positiva kraft står i kontrast till dess villkor. **Stödet till den fria professionella scenkonsten har direkt effekt på scenkonstnärers försörjningsmöjligheter**

Regionaliseringen av kulturpolitiken innebär ett ökat ansvar på regional och kommunal nivå för att nå ut med den fria konsten. Tidigare välfungerande förmedlingsmodeller har på flera håll rustats ner. Detta har i många fall medfört färre föreställningar och ökade kostnader för administration och resor. Att stärka arrangörsledet är därför en strategisk fråga för framtiden. (Upprop för den fria scenkonsten, bilaga 1)

För den fria scenkonsten är det avgörande att arrangörer kan betala skälig ersättning för föreställningar och turnékostnader. Idag möts många fria teatrar av arrangörer som förväntar sig att teatern själv ska kunna subventionera sina föreställningar och resekostnader när arrangören saknar nödvändiga resurser för sin programverksamhet.

Ett starkt stöd till arrangörerna ger de fria teatrarna tillfälle till fler sålda föreställningar, möjlighet att erbjuda längre anställningsperioder till den konstnärliga personalen och rimligare livsvillkor för de som vill verka utanför storstäderna.

Teatercentrum stödjer utredningens tankar kring regionala/lokala noder utifrån befintliga strukturer (s.409). Teatercentrum driver redan idag **Resurscentrum** i Skåne, tillsammans med Danscentrum och Riksteatern, med stöd från regionen. Se tidigare kommentar ovan under 9.4.7 Konstens behov av mellanhänder.

9.5.3 KULTURSAMVERKANSMODELLEN

Teatercentrum är positiv till att resurserna till det professionella kulturlivet och konstnärerna i regionerna tillförs ytterligare medel. Vi vill dock understryka **vikten av att medlen används på ett sådant sätt att det inte undergräver förutsättningarna för fria professionella konstnärer att verka i regionen**, t.ex. dumpar marknaden för den fria scenkonsten. Vaksamhet måste råda när/om det finns andra professionellt verksamma konstnärer i regionen, vid sidan av institutionerna, vars verksamhet påverkas av den övergripande kulturpolitiken.

9.5.4 KULTURARRANGÖRER I HELA LANDET

Teatercentrum stödjer utredningens förslag att uppdra till Kulturrådet "att följa upp och redovisa arrangörsledets arbete och göra en fördjupad analys av de villkor som möter konstnärerna." Se även tidigare kommentar ovan 9.5.2 Konstnärernas förutsättningar att verka i regionerna.

9.6 ERSÄTTNINGAR FÖR KONSTNÄRLIGT ARBETE

Professionell konst kräver professionell ersättning. Kulturrådet anger uttryckligen att sökande ska "bedriva professionell verksamhet" samt efterfrågar om sökande tillämpar gällande kollektivavtal. För den fria professionella scenkonsten finns kollektivavtal mellan Teaterförbundet och Teatercentrum respektive Danscentrum.

De statliga anslag som förmedlas genom Statens Kulturråd är en viktig grund för den fria scenkonsten. Dessa har från en redan låg nivå urholkats år från år, till exempel genom att inte räknas upp i takt med pris- och löneutvecklingen. Resultatet blir att redan kostnadseffektiva verksamheter pressas ytterligare, samtidigt som nya aktörer inte ges utrymme att växa och utvecklas. För att skapa balans mellan mål och resurser krävs en höjning av anslagen både på nationell, regional och kommunal nivå, och att de därefter följer den faktiska kostnadsutvecklingen. En fördubbling av det statliga anslaget är nödvändig.

För den fria scenkonsten är det avgörande att arrangörer kan betala skälig ersättning för föreställningar och turnékostnader. Att stärka arrangörsledet är därför en viktig del i frågan om ersättningar för konstnärligt arbete.

9.6.4 UPPHOVSRÄTTEN

Teatercentrum delar utredningens bedömning att gällande bestämmelser bör ses över med anledning av de nya förutsättningar som digitaliseringen medför. Avsaknaden av fungerande avtal för upphovsrättsliga ersättning för digitalisering av konstnärliga verk bromsar utvecklingen på området idag.

9.7 NYA BIDRAGSSYSTEM

Knappa ekonomiska resurser i kombination med allt mer styrda ansökningsförfaranden är ett hot mot den konstnärliga friheten. För att motverka detta krävs väl fungerande **modeller för stöd som bygger på långsiktighet och transparens**. Det innebär bland annat att:

- fleråriga verksamhetsstöd bör vara grunden med projektbidrag som ett komplement. Att kunna planera verksamhet över längre tidsperioder är centralt för all professionell konstnärlig utveckling.
- fördelningen av anslag ska ske utifrån konstnärlig kvalitet men inte på bekostnad av de yrkesverksammas arbetsvillkor. All anslagsgivning ska baseras på kollektivavtalsenliga löner, försäkringar och pensioner.
- besluten måste föregås av en process där den konstnärliga friheten respekteras. Referensgrupper med konstnärlig kompetens är en bra form för bedömning av konstnärlig kvalitet.

Konstnärliga stipendier är av stor betydelse för möjligheten till konstnärlig fördjupning och samarbeten mellan konstnärer, både nationellt och internationellt.

(Upprop för den fria scenkonsten, bilaga)

9.8 KONSTNÄRERNAS SOCIAL TRYGGHET M.M.

9.8.1 SOCIALFÖRSÄKRING OCH A-KASSA

9.8.2 VISSA SKATTEFRÅGOR

9.8.3 FRISKVÅRD, ARBETSSKADOR OCH REHABILITERING

Teatercentrum delar utredningens bedömningar och förslag under avsnitt 9.8.1-9.8.2.

Det är nödvändigt att de samhällsliga trygghets- och skattesystemen anpassas till den fria scenkonstens förutsättningar. Arbetsförhållandena för de professionella kulturskaparna inom den fria

scenkonsten kännetecknas av en stark flexibilitet. Denna ska stödjas och inte bestraffas. (*Upprop för den fria scenkonsten, bilaga*)

9.11 BUDGETFRÅGOR

9.11.1 KONSTNÄRSPOLITIKENS BUDGETRAM

Utredningens direktiv att förslag som förväntas leda till kostnadsökningar skall lösas inom en oförändrad kostnadsram för den statliga kulturpolitiken gör varje **budgetförslag svårbedömt**.

Teatercentrum är positiv till det föreslagna tillskottet till konstnärspolitiken och dess användning i stora drag, med några få reservationer, men **saknar en fördjupad diskussion om hur omfördelningen ska göras för finansieringen**. Utredningen föreslår ett tillskott på 225 miljoner kronor men pekar endast ut det kvarvarande fonogramstödet som förslag till omfördelning, vars dryga 8 miljoner (2017) **lämnar det mesta av förslagets effekter på andra anslag utanför analysen**.

Teatercentrum vill betona angelägenheten i utredningens bedömning att **ramen för stipendier och bidrag behöver ökas, att en mer långsiktig uttalad finansiering skulle stärka konstnärspolitiken och att flera insatser som förbättrar konstnärernas förutsättningar har kopplingar till andra politikområden**.

Ett samlat grepp över flera politikområden skulle kunna lyfta konstnärspolitiken och kulturpolitikens måluppfyllelse radikalt.

9.11.2 PRIS- OCH LÖNEOMRÄKNING

Teatercentrum stödjer till fullo utredningens förslag att samtliga konstnärspolitiskt relaterade anslag inom utgiftsområde 17 ska omfattas av statens pris- och löneomräkning. **Vi vill också uppmärksamma att de olika förutsättningarna** som utredningen pekar ut för de centrala scenkonstinstitutionerna, med PLO-omräkning, respektive scenkonstallianserna, som inte är omräknade, **också gäller för anslagen för den fria scenkonsten, utan omräkning**, trots att verksamheterna rör samma arbetsmarknad.

10. KONSEKVENSER AV FÖRSLAGEN

10.1 KONSEKVENSER FÖR KONSTNÄRERNA

Teatercentrum vill framhålla att systemet i grunden är underfinansierat och att nya pengar kommer att kunna ge stora och omedelbara effekter, t.ex. är **ett ökat stöd till den fria scenkonsten ett kostnadseffektivt sätt att vidga arbetsmarknaden för scenkonstnärer och ett ökat stöd till centrubildningarnas förmedlingsarbete och främjande för livslångt lärande ger utrymme för specialanpassade insatser på respektive konstområde**.

10.2 KONSEKVENSER FÖR STATEN

Teatercentrum delar utredningens åsikt att åtgärder som förbättrar konstnärernas möjligheter att försörja sig inom sitt yrke får positiva effekter på flera andra samhällssektorer varför **en breddad finansiering via andra politikområden är motiverad**.

Stockholm 31 augusti 2018

Teatercentrums styrelse,
genom

∞∞

Lena Gustafsson
nationell verksamhetsledare